

Stefan Sołtyszewski

Konferencja Biskupów

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 10/3-4, 29-43

1967

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ks. STEFAN SOŁTYSZEWSKI

KONFERENCJE BISKUPÓW

Treść: 1. Pojęcie Konferencji Biskupów. — 2. Geneza instytucji Konferencji Biskupów. — 3. Struktura prawna Konferencji Biskupów. a) Skład personalny, b) Statut, c) Stała Rada Biskupów, d) Komisje biskupie, e) sekretariat generalny. — 4. Kompetencje Konferencji Biskupów. — 5. Władza prawodawcza Konferencji Biskupów.

1. Pojęcie Konferencji Biskupów

Wyraz łaciński „conferentia“ znaczy zebranie, zgromadzenie. Konferencją biskupów czyli zebraniem lub zgromadzeniem biskupów nazywano sporadyczne lub okresowe zebrania biskupów jakiegoś narodu lub kraju, zgromadzonych w celu wymiany rad i informacji wzajemnych w sprawach kościelnych danego terytorium.

Z czasem Konferencje te ustaliły sobie ogólny „modus agendi“, dotyczący czasu zebrań, struktury personalnej, wydawania ujednoczonych decyzji. W okresie przed Soborem Watykańskim II istniały przeważnie konferencje biskupie narodowe. Sobór postuluje tworzenie tam, gdzie ich nie ma, konferencji tego rodzaju, a także w razie potrzeby, konferencji międzynarodowych o charakterze regionalnym czy nawet kontynentalnym.¹

Te ostatnie istnieją już w Ameryce Południowej, pod nazwą *Konferencje Biskupów Ameryki Łacińskiej* (w skrócie literowym CELAM) oraz w Afryce.²

Terminologia: „Conferentiae Episcoporum“ „Conferentiae Episcopales“ stosowana jest w dokumentach Stolicy Ap. i soborowych takich jak: Dekret Kongregacji Konsystorskiej z 13.VII.1963³; M.P. „Pastorale munus“ z 30.XI.1963⁴; M.P. „Apostolica sollicitudo“ z 15.VIII.1965⁵; dekret „Christus Dominus“ z 28.X.1865⁶;

¹ *Decretum de pastoralibus Episcoporum munera in Ecclesia* „Christus Dominus“ de die 28. X. 1965, n. 37 i 38, 5: AAS 58/1966/693 i 694.

² *Tygodnik Powszechny* 21 (1967) nr. 13. s. 6.

³ AAS 55 (1963) 656.

⁴ AAS 56 (1964) 10, n. 32.

⁵ AAS 57 (1965) 775

⁶ AAS 58 (1966) 692—694.

M.P. „Ecclesiae sanctae“ z 6.VIII.1966⁷; regulamin Synodu biskupów z 8.XII.1966⁸. Soborowa konstytucja liturgiczna z 4.XII.1963 nie używa tej nomenklatury, lecz Konferencje Biskupów nazywa „kompetentnymi zgromadzeniami biskupów na danym terytorium“⁹, lub po prostu „kompetentną władzą kościelną terytorialną“ (competens auctortias ecclesiastica territorialis)¹⁰. Te zgromadzenia zarządzanie wykonawcze „Liturgiám sacram“ nazywa „narodowymi“¹¹. Również Konstytucja dogmatyczna „de Ecclesia“ nie używa terminologii „conferentiae“ lecz „coetus episcopales“¹².

Konferencje Biskupów oficjalnej definicji rzeczowej nie posiadały. Formuluje ją dopiero soborowy dekret „Christus Dominus“. Według tegoż dekretu: „Konferencja Biskupów jest jakby zespołem, w którym czcigodni pasterze danego narodu czy terytorium łącznie wykonują swe pasterskie zadania dla pomnożenia dobra, udzielonego ludziom przez Kościół, głównie poprzez odpowiednio dostrojone, do bieżących okoliczności czasu, formy i sposoby apostołatu“¹³. Nie jest to bynajmniej definicja we właściwym sensie, ale pewien opis analityczny, trudny do oddania w języku polskim.

2. Geneza instytucji Konferencji Biskupów

Ciekawa jest ta instytucja, możnaby o niej powiedzieć, że już istniała zanim się narodziła. Kodeks Prawa Kanonicznego nie zna tego rodzaju instytucji, ani jej terminologii, aczkolwiek jego *Index analitico-alphabeticus* zawiera hasło: „Conferentiae Episcoporum“, lecz w odniesieniu do kanonu 292. Kanon ten mówi o jednym z 3 rodzajów zebrań biskupów, a mianowicie o zebraniach biskupów prowincji kościelnej, które winny być zwoływane przez metropolitę lub najstarszego sufragana co 5 lat dla narad nad sprawami metropolii i przygotowania wniosków na przyszły synod prowincjonalny. W skład zebrań biskupów prowincji wchodzi ordynariusze miejsca (k. 292 § 1) przynależnych diecezji; biskupi nie mający metropolity; opaci i prałaci niezależni oraz arcybiskupi nie posiadający sufraganów, którzy za uprzednią aprobatą Stolicy Apostolskiej wybiorą sobie sąsiedniego Metropolitę i będą brać udział w zebraniach biskupów danej prowincji (k. 292 § 2

⁷ AAS 58 (1966) 773.

⁸ *L'Osservatore Romano* z 24. XII. 1966, n. 296, s. 2.

⁹ AAS 56 (1964) 106, art. 22 § 2.

¹⁰ Tamże art. 36; 41, 1; 44; 63, 6; 77.

¹¹ AAS 56 (1964) 143.

¹² AAS 57 (1965) 29, n. 23.

¹³ Dekret „Christus Dominus“, jak wyżej, s. 693, n. 38, 1°. (w tłumaczu. pol. *Miesięcznik pasterski płocki* 7 (1967) nr. 1—2, s. 15.

i k. 285)¹⁴. Kodeks Prawa Kanonicznego tego rodzaju zebrania nazywa „conventus Episcoporum provinciae“ (k. 1507), natomiast terminu „conferentiae“ używa w odniesieniu do zebrań duchowieństwa kondekanalnego „quos collationes seu conferentiae vocant“ (k. 131). Oprócz zebrań biskupów prowincji Kodeks zna jeszcze 2 ich rodzaje, a mianowicie:

- 1) Synod plenarny (k. 281—282) i
- 2) Synod prowincjonalny (k. 283—286).

Synod plenarny lub narodowy jest to zebranie biskupów kilku prowincji lub wszystkich prowincji danego kraju, zwołane przez legata papieskiego, który przewodniczy na synodzie (k. 281). W synodzie takim z prawa, z głosem decydującym, biorą udział oprócz legata, metropolici, biskupi rezydencjalni, których mogą reprezentować koadiutorzy lub też biskupi pomocniczy, następnie administratorzy Ap., opaci i prałaci niezależni, wikariusze i prefekci Ap. oraz wikariusze kapitulni (k. 282 § 1). Również biskupi tytularni, przebywający na danym terytorium biorą udział w synodzie plenarnym z głosem decydującym, jeśli inaczej nie postanowiono w akcie konwokacyjnym (k. 282 § 2). Inni duchowni, ewentualnie powołani na synod, mają głos doradczy (k. 282 § 3). Czas odbywania synodów plenarnych nie jest kanonicznie oznaczony, a zezwolenie na jego zwołanie daje papież (k. 281). Takie synody odbyły się w Arles (314), w Kartaginie (V w.) w Toledo (VI i VII), w Baltimore (1852, 1866, 1884), w Irlandii (1875), w Australii (1885, 1895) w Rzymie dla Ameryki Łacińskiej (1899), w Chinach (1929), tego rodzaju synod polski odbył się w Częstochowie w r. 1936.

Synod prowincjonalny jest to zebranie wszystkich biskupów danej prowincji kościelnej, zwołane przez metropolitę, lub z braku tegoż, przez najstarszego pod względem promocji, sufragana (k. 284). Ci wyznaczają czas i miejsce zebrania, zwołują synod i przewodniczą nań (k. 284, 1°, 2°). Skład personalny synodu prowincjonalnego stanowią:

a) członkowie obowiązkowi z głosem decydującym: metropolita, ordynariusze miejsca, biskupi, którzy nie mają metropolity, opaci i prałaci niezależni, oraz arcybiskupi, którzy nie mają sufraganów, jeśli wybrali, raz na zawsze, za zgodą St. Ap. metropolitę, który zwołuje synod (k. 285, 286);

¹⁴ Włochy, dekretem Kongregacji Konsystorskiej z dnia 15. II. 1919 zostały podzielone na 15 regionów, w których każdego roku mają odbywać się zebrania biskupów (AAS II (1919) 72—74).

¹⁴ Bezac R., *Les conferences episcopales nationales*, *Revue de droit canonique* 15 (1965) 308.

b) członkowie obowiązkowi z głosem doradczym: 2 kanoników z każdej kapituły lub 2 konsultorów diec., wyżsi przełożeni kongregacji monastycznych oraz wyżsi przełożeni zakonów kleryckich, wyjętych (k. 286 § 3 i 4);

c) członkowie fakultatywni z głosem decydującym: biskupi tytularni, rezydujący w prowincji, wezwani przez przewodniczącego za zgodą większości synodu, posiadającej głos decydujący (k. 286 § 2). Instytucja synodów prowincjonalnych jest bardzo stara, istnieje permanentnie od IV w.¹⁵ Według Kodeksu synod prowincjonalny winien się odbywać co 20 lat (k. 283).

Jeśli chodzi o moc prawną decyzji tych 3 rodzajów zebrań biskupich, to należy podkreślić, że pierwsze z nich, to jest zebranie biskupów prowincji kościelnej, nie posiada władzy prawodawczej, a decyzje jego są prostymi dyrektywami praktycznymi, bez prawnego obowiązywania. Natomiast synod plenarny i prowincjonalny posiada zwyczajną władzę prawodawczą na danym terytorium, a ojcowie synodalni mają władzę wydawania dekretów, z mocą prawnie obowiązującą, dotyczących kształtowania obyczajów, karcenia nadużyć, rozstrzygania kontrowersji, zachowania jednej i tej samej karności (k. 290). Zanim uchwalone dekrety zostaną promulgowane przez synod plenarny czy prowincjonalny winny być one przesłane do wglądu St. Ap. Kongregacja soboru rozważa je i przegląda, udzielając im „nihil obstat“, wtedy dopiero mogą być promulgowane (k. 291).

Narodowe Konferencje Biskupów można teoretycznie przyrównać do wyżej omówionych zebrań biskupich. Zwłaszcza do synodu plenarnego, który gromadzi biskupów wszystkich prowincji danego kraju i posiada zwyczajną władzę prawodawczą, lecz bez obecności legata St. Ap. i uprzedniego zezwolenia na zwołanie synodu. Jak również do zebrań biskupów prowincji kościelnej, poszerzonej do terytorium całego narodu, lecz bez władzy prawodawczej. Zestawienie Konferencji Biskupów ze zgromadzeniami biskupów już istniejącymi pozwoli na lepsze zrozumienie nowości tej pierwszej, a powołanie jej nie znosi bynajmniej organizmów biskupich funkcjonujących dotąd. Sobór Watykański II wyraża życzenie, aby synody nabrały nowej mocy do bardziej skutecznego wspierania wzrostu wiary i zachowania karności w różnych Kościołach, stosownie do okoliczności czasu¹⁶.

Przed Soborem wat. II w wielu krajach, na podstawie zwyczaju, istniały Narodowe Konferencje Biskupów. Znane były: Konferencja biskupia episkopatu niemieckiego, obradująca w Fuldzie,

¹⁵ Tamże, *Revue de droit canonique*, s. 309.

¹⁶ Dekret „Christus Dominus“ j.w., 692, n. 36.

Narodowa Konferencja Biskupów Francuskich, Konferencja Biskupów w Polsce i inne. Konferencje te miały charakter zebrań biskupich po myśli k. 292, z tym, że obejmowały cały poszczególny kraj. Za tego rodzaju Konferencjami Biskupów opowiadał się kard. Frings w czasie debaty soborowej.¹⁷

Na Soborze zagadnieniem Konferencji Biskupów „ex professo” zajmowała się Komisja soborowa dla spraw biskupów i zarządu diecezji. W czasie II-jej sesji — w dniu 5 listopada 1963 — na 60-tej Kongregacji generalnej wniesiono pod obrady schemat „O biskupach i zarządzie diecezji”, którego III-ci rozdział traktował o Narodowych Konferencjach Biskupów.¹⁸ W dniu 12.XI.1963 na 65-tej Kongregacji generalnej rozpoczęła się debata nad tym rozdziałem i w dyskusji zabierali głos kardynałowie: Suenens (Belgia), Mac Intyre (St. Zjedn.), Meyer (St. Zjedn.), Gracjas (India), Landazuri Ricketts (Peru); biskupi: Slipyj (Ukraina), Hervas (Hiszpania), Kak (Austria), Volk (Niemcy), Tchidimbo (Gwinea), Zaspé (Argentyna), Cahill (Australia).¹⁹

Na następnej Kongregacji trwała kontynuacja debaty na ten sam temat, w czasie której przemawiają kardynałowie: Spellman (St. Zjedn.) i Frings (Niemcy), oraz biskupi: Olaecha (Hiszpania), Pildań (Hiszpania), Bianchi (Chiny) i inni; bp Carli występuje w przemówieniu przeciw zdaniu niektórych mówców, że konferencja biskupia opiera się na zasadzie kolegalności.²⁰

W dniu 14.XII. 1963 r., na 67-tej Kongregacji generalnej na temat Narodowych Kongregacji Biskupich zabiera głos kardynał Stefan Wyszyński i wygłasza „Uwagi o Konferencjach Biskupów w Polsce”, zatytułowane: „Quaedam de Conferentiis Episcoporum in Polonia”²¹. Oto streszczenie niniejszego przemówienia: Pierwsze Konferencje przy obecności wszystkich biskupów polskich odbyły się w roku 1917. Odtąd zwoływane były 2 lub 3 razy do roku. Obecnie Konferencje Biskupów rezydencjalnych odbywają się 6 razy do roku. Poza tym wszyscy biskupi polscy raz do roku zbierają się na dwudniową sesję w Sanktuarium Jasnogórskim, którą poprzedzają trzydniowe rekolekcje. Sesje plenarne Konferencji przygotowuje Komisja Główna składająca się z 9 biskupów. Wszystkie sprawy rozdzielone są pomiędzy poszczególne komisje.

¹⁷ *Revue de droit canonique*, s. 312.

¹⁸ *Kronika soborowa* (29. IX.—4. XII. 1963), *Prawo Kanoniczne*, 7 (1964) nr. 1—2, s. 381.

¹⁹ Tamże, s. 382.

²⁰ Tamże.

²¹ Wyszzyński S. kard., *Quaedam de Conferentiis Episcoporum in Polonia*, *Oratio habita in sessione generali Concilii Vaticani II*, die 14 Novembris A. D. 1963 (maszynopis autoryzowany).

Komisje składają się przede wszystkim z biskupów pomocniczych i innych ekspertów; przygotowują one schematy dla całej Polski, które poddawane są dyskusji na sesjach plenarnych. Dla koordynacji stosunków pomiędzy Kościołem a Państwem istnieje Komisja mieszana, składająca się z 2 biskupów i 2 ministrów. Moc postanowień, ferowanych na sesjach plenarnych, jest „raczej natury moralnej niż prawnej”. Konferencje nie posiadają statutu, jednak wszyscy biskupi na obrady sesji przybywają; schematy duszpasterskie, przyjęte przez sesję plenarną, realizują, ustalony sposób działania w stosunkach pomiędzy Kościołem a Państwem, zachowują.

W ogniu soborowej dyskusji schemat o biskupach i zarządzie diecezji okazał się niezadawalający, przeto został odesłany do Komisji w celu przepracowania go na nowo. Po przeredagowaniu powrócił on znowu pod obrady w auli soborowej, dopiero na III-ciej sesji w dniu 18.IX. 1964 r., ale pod zmienionym tytułem: „de pastoralibus Episcoporum munere in Ecclesia”²². Nowy schemat zawiera główne elementy schematu „o biskupach i zarządzie diecezji oraz drugiego „de cura animarum” i składa się ze wstępu i 3 rozdziałów:

1. Biskupi w kościele powszechnym,
2. Biskupi w ich diecezji,
3. Biskupi współpracujący dla dobra większej ilości diecezji.²³

Właśnie w tym ostatnim rozdziale jest mowa o Konferencjach biskupich. Perspektywy nowego schematu na temat Konferencji były zupełnie inne (n. 37). Podkreślono w nim przydatność Konferencji narodowych, które mają uzasadnienie „w niemożliwości wprost, widocznej coraz bardziej, aby jeden biskup decydował o wielu sprawach, które są aktualne nie tylko w jego diecezji”²⁴. Schemat ten czyli projekt dekretu „Christus Dominus” przytacza w przypisach niektóre z tych kwestii np.: te, które dotyczą całego narodu, sprawy szkolne, administracja ogólna, ogłaszanie nowych przepisów w stosunku do poprzedniego statusu, czy też wyraźnie różniących się od statusu ościennego narodu, rzeczy, które mogą zadziwić lub zaskoczyć wiernych.²⁵ Artykuł 37 tegoż schematu stwierdza, że Konferencje biskupie funkcjonują tu i tam i to z dużym pożytkiem i wprost kanonizuje ten fakt, życząc sobie, aby się u powszechniły.²⁶ Rozdział 3 w którym jest mowa „O Kon-

²² *Kronika soborowa* (14. IX.—21. XI. 1964), Prawo Kanoniczne 7 (1964) nr. 3—4, s. 193.

²³ *Revue de droit canonique*, s. 306.

²⁴ Tamże.

²⁵ Tamże, s. 313.

²⁶ Tamże („summopere expedire censet“)

ferencjach biskupich“ ulegał różnym poprawkom, aż został poddany pod głosowanie 1.X.1965 r. i otrzymał aprobatę Ojców soborowych, uzyskując 2.060 głosów — pro i 20 — contra.²⁷

Schemat „de pastorali Episcoporum munere in Ecclesia“, zawierający postanowienia o Konferencji Biskupów, stał się dekretem „Christus Dominus“ po uroczystej aprobacie Ojców soborowych i promulgacji przez Pawła VI w dniu 28. X. 1965.²⁸

Centralnym punktem 3 rozdz. „Chr. D.“ są Konferencje Biskupów. Soborowy dekret „Christus Dominus“ stanowi „magnam cartam“ w dziejach Konferencji Biskupów: definiuje jej pojęcie; określa Strukturę prawną, zakreśla kompetencję, nadaje byt prawny (ens iuridicum), eryguje nową osobę moralną kolegialną w Kościele²⁹. Dekret „Christus Dominus“ wszedł w życie od 11.X. 1966 r., wprowadzony zarządzeniem wykonawczym M.P. Pawła VI „Ecclesiae sanctae“, w którym są zawarte normy, dotyczące Konferencji Biskupów³⁰.

Dekret „Christus Dominus“ jest duszpasterską aplikacją III rozdz. Konstytucji soborowej o Kościele, który mówi o „hierarchicznym ustroju Kościoła, a w szczególności o biskupach“³¹. Konferencje Biskupów sięgają korzeniami do tej Konstytucji dogmatycznej, z niej bowiem płyną zasady, które są ich podbudową. Konstytucja głosi, że: „Kolegialna jedność przejawia się również we wzajemnych stosunkach poszczególnych biskupów z Kościołami partykularnymi i z Kościołem powszechnym“, a więc i w Konferencjach biskupich, które są prawnym przejawem kolegialności, tak, jak w szerszym jeszcze zakresie jest nim synod Biskupów. Konstytucja konkluduje że: „Konferencje Biskupów (coetus Episcopales) mogą dziś wnieść różnorodny i obfity wkład, aby kolegialność została doprowadzona do konkretnego zastosowania“³². Właśnie takie konkretne zastosowanie posiada obecnie kolegialność w strukturze i działaniu Konferencji Biskupów.

3. Struktura prawna Konferencji Biskupów

a) Skład personalny

Konferencja Biskupów obejmuje zespół biskupów jakiegoś narodu lub terytorium, który łącznie wykonuje swoją funkcję dusz-

²⁷ Tamże, 307.

²⁸ AAS 58 (1966) 673.

²⁹ AAS 58 (1966) 692—694.

³⁰ AAS 58 (1966) 773—774.

³¹ *Constitutio dogmatica de Ecclesia* „Lumen gentium“ n. 23; AAS 57 (1965) 21.

³² Tamże, s. 27.

³³ Tamże, s. 29.

pasterską. Konferencje narodowe kształtują się samodzielnie bez aprobaty St. Ap.; konferencje zaś wielu narodów mogą być ustanowione tylko za aprobatą St. Ap., do której należy ustanowienie dla nich specjalnych przepisów³⁴. Pożądanym jest, aby konferencje biskupie na terenach misyjnych łączyły się w grupy organiczne, wg rejonów społeczno-kulturalnych, przy czym ma im pomagać Kongregacja Rozkrzewiania Wiary.³⁵

Skład personalny Narodowych Konferencji Biskupich ogólnie określa już Zarządzenie wykonawcze do Konst. liturgicznej, stanowiąc, że biorą w niej udział i głosują oprócz biskupów rezydencjalnych, również ci o których mówi kan. 292; lecz mogą być do nich powołani koadiutorzy i sufragani³⁶.

W skład Konferencji Biskupów według dekretu „Christus Dominus” jako członkowie z prawa, wchodzi:

1. wszyscy ordynariusze miejsca jakiegobądź obrządku na dazroną nym terytorium;
2. koadiutorzy i biskupi pomocniczy;
3. inni biskupi tytularni, wykonujący specjalną funkcję, powierzoną sobie przez St. Ap. lub Konferencję³⁷.

Biskupi tytularni np. spełniający funkcję biskupa polowego czy też moderatora narodowego Akcji Katolickiej, są z prawa członkami Narodowych Konferencji Biskupich³⁸. Natomiast legaci papiescy³⁹, czy wikariusze generalni⁴⁰; jak również biskupi rezydencjalni, lecz dymisjonowani, nie są członkami tej instytucji⁴¹.

Co do kompetencji członkowskiej, to jest ona dwustopniowa:

1. jedni tj. ordynariusze miejsca, jak również koadiutorzy, mają głos decydujący;
2. biskupi pomocniczy i inni, mający prawo udziału w konferencjach, będą mieć głos decydujący lub doradczy, lecz to ma być zadecydowane przez statut poszczególnych konferencji⁴¹.

b) Statut

Każda Konferencja Biskupów winna sporządzić własny statut i przedstawić go do wglądu Stolicy Ap.⁴². Wyrażenie Dekretu oraz Zarządzenie wykonawczego „statuta ab Apostolica Sede re-

³⁴ M.P. „Ecclesiae Sanctae”: AAS 58 (1966) 774, art. 41 § 4.

³⁵ Tamże, s. 786.

³⁶ M. P. „Sacram liturgiæ” z d. 25. I. 1964: AAS 56 (1964) 143, n. X. Zam. 256 JA 5

³⁷ Dekret „Christus Dominus” n. 38, 2: AAS 58 (1966) 693.

³⁸ *Revue de droit canonique*, s. 314.

³⁹ Dekret „Christus Dominus” n. 38, 2.

⁴⁰ Tamże.

⁴¹ *Revue de droit canonique*, s. 314; Dekret „Christus Dominus”, n. 38, 2

⁴² Tamże, n. 38, 3; por. *Revue...*, s. 311 i 312: „Chaque Conference d'Evêques établira ses propres statuts à revoir par le Siège Apostolique”.

cognoscenda“, zdaje się świadczyć, iż nie chodzi tu o aprobatę we właściwym znaczeniu, lecz o uzyskanie „nihil obstat“⁴³.

Z drugiej strony *Annuario Pontificio*⁴⁴, wymieniając 64 istniejące już Konferencje Biskupów, zaznacza, że 39 spośród nich posiada „statuti approvati ad experimentum“, co świadczy o ich zatwierdzeniu przez Stolicę Apostolską. Poza tym 2 Konferencje mają statuty zatwierdzone bez dodatku „ad experimentum“, są to statuty Konferencji Biskupów Irlandzkich, zatwierdzone w r. 1882⁴⁵ i Stanów Zjednoczonych, zatwierdzone w r. 1922⁴⁶.

Niewątpliwie wyrażenie „statuta recognoscenda“ w formie łagodniejszej oznacza to samo co „statuti approvati“.

Konferencje biskupów francuskich, nie czekając na promulgację dekretu „Christus Dominus“ zebrała się i uchwaliła swój statut⁴⁷. Konferencja Episkopatu w Polsce statutu nie posiada, ale obecnie, zgodnie z uchwałą soboru, zostanie opracowany⁴⁸. Konferencje, które już posiadają statuty winny je odnowić w/g norm, wydanych przez Sobór i przesłać do zatwierdzenia St. Ap.⁴⁹.

W statucie, oprócz innych środków, dla skuteczniejszego działania, winny być przewidziane wydziały np. Stała Rada Biskupów, Komisje biskupiej Sekretariat generalny⁵⁰.

c) Stała Rada Biskupów

Trzonem Konferencji Biskupów jest Rada Biskupów, której nazwa świadczy o stałości instytucji, a której zadania będą się niewątpliwie pokrywać z zadaniami Komisji Głównej Konferencji Episkopatu Polski, składającej się z dziewięciu biskupów⁵¹. Zadaniem tej komisji jest:

1. ustalanie porządku obrad;
- 2) proponowanie schematów;
- 3) badanie stanu Kościoła i jego stosunków z władzą cywilną⁵²

i t. p.

d) Komisje biskupie

Konstytucja sob. liturgiczna zaleciła Konferencjom ustano-

⁴³ Tamże; M.P. „Ecclesiae sanctae“ n. 41, 1).

⁴⁴ *Annuario Pontificio*, Citta del Vaticano 1967, s. 798—804;

⁴⁵ Tamże, s. 801.

⁴⁶ Tamże, s. 804.

⁴⁷ *Revue de droit canonique*, s. 312, nota 9.

⁴⁸ *Quaedam de Conferentiis Episcoporum in Polonia* (maszynopis s. 2); Choroński Z., *Ż dziejów i prac Konferencji Episkopatu Polski*, Ateneum Kapł., 58 (1966) 162.

⁴⁹ M.P. „Ecclesiae Sanctae“: AAS 58 (1966) 774 § 2.

⁵⁰ Dekret „Christus Dominus“, n. 38, 3.

⁵¹ *Quaedam de Conferentiis Episcoporum in Polonia* (maszynopis s. 1)

⁵² Tamże.

wienie Komisji liturgicznej.⁵³ Zarządzenie wykonawcze „Ecclesiae sanctae“ zaleca utworzenie specjalnych komisji w łonie Konferencji. Np. przy każdej Konferencji biskupiej winna być ustanowiona komisja do której zadań należy: badanie potrzeb różnych diecezji w celu zaradzenia braku duchownych; oraz wykonanie postanowień zatwierdzonych przez Konferencję, odnośnie rozdziału kleru⁵⁴. W ramach Konferencji Biskupów winna znajdować się komisja biskupia dla spraw misji, do której należy kooperacja w tej dziedzinie pomiędzy diecezjami danego terytorium.⁵⁵ Konferencja może również ustanowić kapłana lub komisję dla spraw emigracji i podróżujących w trosce o ich dobro duchowe.⁵⁶ Jeśli zajdzie potrzeba Konferencja winna powołać Komisję dla zbadania i rozgraniczenia diecezji.⁵⁷ Może oczywiście istnieć w łonie Konferencji cały szereg innych Komisji, tak zresztą jak istniały i dotychczas. Ks. Kardynał Wyszyński w swoim przemówieniu soborowym „O Konferencji Biskupów w Polsce“ wyliczył ich 11. Są to: 1) Komisja soborowa, 2) duszpasterska, 3) katechetyczna, 4) mariologiczna, 5) zakonna, 6) dla sem. i studiów, 7) liturgiczna, 8) charytatywna, 9) dla spraw KUL-u, 10) prawna i administracyjna, 11) wydawnicza i inne⁵⁸. Ks. Biskup Choromański, sekretarz Konferencji Episkopatu Polski, podaje, że oprócz wyżej wymienionych, istnieją jeszcze: 12) komisja prasowa, 13) komisja duszpasterstwa akademickiego, 14) komisja instytucji polskich w Rzymie, 15) komisja filmu, telewizji i radia, 16) komisja trzeźwości, 17) komisja artystyczno-konserwatorska, 18) komisja powołań, 19) komisja dla rewizji K.P.K. 20) komisja apostołstwa świeckich oraz 21) komisja duszpasterstwa emigracji.

e) *Sekretariat Generalny*

Ważne miejsce w strukturze Konferencji Biskupów posiadają Sekretariaty Generalne; do nich oprócz zwykłych zadań w łonie Konferencji, będzie należało ułożenie w sposób odpowiedni i adekwatny stosunków pomiędzy Konferencjami, zwłaszcza sąsiednich narodów⁶⁰. Winny one:

a) porozumiewać się w sprawach funkcjonowania duszpasterstwa;

⁵³ Cont. „Sacrosanctum Concilium“: AAS 56 (1964) 112.

⁵⁴ AAS 58 (1966) 759, n. 2.

⁵⁵ Tamże, s. 784, n. 9.

⁵⁶ Tamże, s. 763, n. 9.

⁵⁷ Tamże, n. 12 § 1.

⁵⁸ *Quaedam de Conferentiis Episcoporum in Polonia*, s. 1.

⁵⁹ Choromański Z., *Ż dziejów i prac Konferencji Episkopatu Polski*, s. 163.

⁶⁰ M.P. „Ecclesiae Sanctae“: AAS 58 (1966) 774.

- b) wzajemnie przysyłać sobie postanowienia Konferencji;
- c) wskazywać na problemy, które w danym momencie mają specjalne znaczenie;
- d) wskazywać na niebezpieczeństwa, błędy, które mogą zagrozić innym krajom;
- e) informować o inicjatywach, które w podobnych wypadkach mogą być przydatne innym Konferencjom ⁶¹.

4. Kompetencje Konferencji Biskupów

Pragnę przedstawić kompetencje Konferencji Biskupów w porządku chronologicznym tj. w takiej kolejności w jakiej były one udzielane lub normowane przez Stolicę Apostolską czy przez Sobór Wat. II. Uprawnienia te lub ich normalizację zawierają następujące dokumenty: Dekret Kongregacji Konsystorskiej, M.P. „Pastorale munus“, Konstytucja liturgiczna, M.P. „Apostolica sollicitudo“, Dekret „Christus Dominus“, M.P. „Ecclesiae Sanctae“ oraz Regulamin Synodu Biskupów.

Dwa pierwsze dokumenty mówią o kompetencji w sprawie alienacji majątku kościelnego. Dekret Kongregacji Konsystorskiej na skutek dewaluacji pieniądza podniósł sumę 30,000 fr. szwajcarskich do 66.000 wartości maj. kość., ponad którą przy alienacji decyduje Stolica Ap. (por. kan. 1532). Konferencje narodowe biskupie mają określić jakiej sumie w lokalnych dewizach odpowiada ta podwyższona suma i powiadomić o tym St. Ap.⁶¹ M.P. „Pastorale munus“ idzie dalej i wśród 40 uprawnień, udzielonych biskupom rezydencjalnym w 32 z kolei zezwala biskupom na alienację majątku kościelnego o wartości do takiej sumy, jaką ustali narodowa lub regionalna Konferencja Biskupów i którą zatwierdzi St. Ap.⁶².

W/g soborowej konstytucji liturgicznej, na mocy władzy danej przez prawo, kierownictwo nad liturgią na danym terytorium należy również „ad competentes varii generis territoriales Episcoporum coetus legitime constitutos⁶⁴. Wprawdzie jest tu mowa o różnych zgrupowaniach biskupów, lecz w interpretacji tekstu położony jest akcent na zebrania biskupie nowego rodzaju, na konferencje biskupie narodowe.⁶⁵ Narodowe Konferencje Biskupów decydują o użyciu i sposobie zastosowania języka narodowego

⁶¹ Tamże.

⁶² Dekret Kongregacji Konsystorskiej z dn. 13. VII. 1963: AAS 55 (1963) 656. Kwota ta w przeliczeniu na walutę amerykańską wynosi 15.180 dol.

⁶³ M.P. „Pastorale munus“ z d. 30. XI. 1963: AAS 56 (1964) 10.

⁶⁴ Konst. „Sacrosanctum Concilium“, n. 22 § 2: AAS 56 (1964) 106.

⁶⁵ Revue, s. 305.

w liturgii, lecz za aprobatą St. Ap.⁶⁶ Przekład tekstu łacińskiego, liturgicznego, na język narodowy aprobuje Narodowa Konferencja Biskupów.⁶⁷ Zarządzenie wykonawcze Konstytucji liturgicznej interpretuje to w ten sposób, że przetłumaczony tekst, aprobowany przez Konferencję biskupią, będzie prawnie aprobowany i konfirmowany przez St. Apostolską⁶⁸. Narodowa Konferencja Biskupów posiada prawo przyswojenia czyli wprowadzenia czegoś z tradycji i ducha narodu do liturgii za zgodą St. Ap.⁶⁹ Do jej uprawnień należy dostosowanie, do nowego rytuału rzymskiego, rytuału partykularnego, również co do języka,⁷⁰ jak również sporządzenia nowego rytu przy udzielaniu ślubu⁷¹. Do prawnego wydania dekretów, w sprawach liturgicznych, wymagane są 2/3 głosów, oddanych w tajnym głosowaniu⁷².

Konferencje biskupie wybierają swoich reprezentantów do Synodu Biskupów: jednego na 25 członków Konferencji; 2 na 50 członków; 3 — na 100 członków; 4 — na ponad 100 członków Konferencji.⁷³ Regulamin Synodu Biskupów⁷⁴ szczegółowo określa wybór reprezentantów. Mają oni być wybierani na plenarnej sesji w tajnym głosowaniu, zgodnie z kan. 101 § 1,1^o. W imieniu wybranych przewodniczący Konferencji powiadomi Sekretarza generalnego Synodu o ich wyborze, w zasadzie za pośrednictwem legata papieskiego, i to przynajmniej na 2 miesiące przed rozpoczęciem Synodu. Nazwiska wybranych nie będą publikowane, dopóki ich wybór nie zostanie ratyfikowany przez papieża.

Przewodniczący Konferencji biskupich narodowych i międzynarodowych są z urzędu delegatami na zebranie nadzwyczajne Synodu Biskupów⁷⁵. Kwestie, które będą rozpatrywane na Synodzie, uprzednio mają być debatowane na Konferencjach biskupich, które przedsięwzięją wspólną opinię na ich temat. Po skończonej dyskusji członek Synodu przekaże wniosek Konferencji na piśmie Sekretarzowi generalnemu, zgodny z opinią Konferencji, którą reprezentuje⁷⁶. *Annuario Pontificio* z r. 1967

⁶⁶ Konst. „Sacrosanctum Concilium“, n. 36 § 3.

⁶⁷ Tamże, n. 36 § 4.

⁶⁸ M.P. „Sacram liturgiam“: ASS 56 (1964) 143.

⁶⁹ Sob. konst. liturg., n. 40, 1.

⁷⁰ Tamże, n. 63, 6.

⁷¹ Tamże, n. 77.

⁷² M.P. „Sacram liturgiam“: AAS 56 (1964) 143.

⁷³ AAS 57 (1965) 779.

⁷⁴ *L'Osservatore Romano* z d. 25. XII. 1966 n. 296, s. 2.

⁷⁵ M.P. „Apostolica sollicitudo“: AAS 57 (1965) 779.

⁷⁶ *L'Osservatore Romano*, s. 2.; por. *Nouvelle revue théologique* 88 (1966)

podaje wykaz 64 Konferencji Biskupów.⁷⁷ Sekretarz generalny Synodu Biskupów będzie utrzymywał kontakty z Konferencjami biskupimi⁷⁸.

Do kompetencji Konferencji Biskupich poza tym należy m.in.:

- 1) rozpatrywanie sprawy wytyczenia prowincji kościelnych lub tworzenie nowych okręgów⁷⁹;
- 2) wyznaczanie każdego roku *sub secreto* kandydatów na biskupów i wysyłanie listy do Rzymu⁸⁰;
- 3) troska o uzgodnienie harmonijnej współpracy pomiędzy zakonami a klerem diecezjalnym⁸¹.
- 4) ustalenie odpowiednich przepisów dla administracji majątku kościelnego, odnośnie świadczeń na rzecz dzieł apostołatu, miłosirrdzia lub na rzecz Kościołów, potrzebujących pomocy⁸²;
- 5) wydawanie zarządzeń, obowiązujących również zakonników nawet wyjętych, np. dotyczących kwesty na danym terytorium, uczęszczanie na publiczne widowiska i inne⁸³;
- 6) proponowanie kandydatów na członków Kongregacji dla rozkrzewiania wiary⁸⁴, i przesłanie jak najprędzej do Rzymu kwestii ogólniejszych, które na najbliższym zebraniu mogą być poruszane⁸⁵;
- 7) wydawanie norm, by zaradzić odpowiednio utrzymaniu materialnemu wszystkich duchownych⁸⁷ i zabezpieczyć ich na wypadek choroby, niezdolności do pracy lub starości⁸⁸;
- 8) studiowanie zagadnień duszpasterskich i komunikowanie uwag i wniosków na ten temat Stolicy Apostolskiej⁸⁹;
- 9) co do dyscypliny pokutnej: zamiana postu i wstrzemięźliwości na modlitwę i uczynki miłosierne⁹⁰.

Konferencje Biskupów posiadają również kompetencje, a których było wyżej przy omawianiu komisji biskupich.

⁷⁷ *Annuario Pontificio*, s. 798—804.

⁷⁸ *Informations catholiques internationales* 1967, n. 284, s. 5.

⁷⁹ Dekr.: „Christus Dominus“ n. 41: AAS 58 (1966) 694—695.

⁸⁰ M.P. „Ecclesiae Sanctae“: AAS 58 (1966) 793, n. 10.

⁸¹ Dekr. „Christus Dominus“, n. 35, 5.

⁸² M.P. „Ecclesiae sanctae“: AAS 58 (1966) 761.

⁸³ Tamże, s. 770.

⁸⁴ Tamże, s. 785.

⁸⁵ Tamże, s. 786.

⁸⁶ Tamże, s. 783.

⁸⁷ Tamże, s. 782.

⁸⁸ Tamże.

⁸⁹ Tamże, s. 775.

⁹⁰ *Konstytucja Apostolska „Poenitemini“* z 17. II. 1966: AAS 58 (1966) 183

5. Władza prawodawcza Konferencji Biskupów

Szczególnym uprawnieniem konferencji biskupich, natury ogólniejszej, jest władza prawodawcza tychże. Co do charakteru władzy Konferencji Biskupów były różne zdania na Soborze. Kardynał Frings⁹¹ zalecał tego rodzaju Konferencje, jaka od dawna istnieje w Niemczech, gromadząc biskupów niemieckich w Fuldzie, która nie posiada władzy prawodawczej w dosłownym znaczeniu. Tego zdania było wielu Ojców Soborowych. Kardynał Stefan Wyszyński mówił na Soborze o Konferencji Biskupów w Polsce, której postanowienia mają moc „*potius naturae moralis quam iuridicae*”⁹².

Według zdania innych Ojców Soboru, aby nowy organ kościelny był skuteczny, należy mu nadać strukturę prawną z władzą zwyczajną prawodawczą włącznie.

Sobór Watykański II zdecydował rozwiązanie kompromisowe⁹³, a mianowicie:

1. Decyzje Konferencji Biskupów, prawnie powzięte przez 2/3 biskupów, członków Konferencji z głosem decydującym, będą miały moc zobowiązań prawnych tylko w trzech wypadkach:

- a) jeśli prawo powszechne to przepisuje;
- b) jeśli Stolica Apostolska specjalnym zarządzeniem z własnej inicjatywy o tym postanawia;
- c) jeśli jakaś Konferencja Biskupów otrzyma na to zgodę Stolicy Apostolskiej, na własną prośbę⁹⁴.

2. Decyzje, które otrzymały 2/3 głosów, ale nie należą do tych trzech kategorii nie będą miały mocy prawnej. Jak również decyzje poddawane pod głosowanie, które nie otrzymały 2/3 głosów; orientacje nad którymi nie przeprowadzono głosowania, ogólne wytyczne itp.

3. Przy głosowaniu wymagane są 2/3 głosów wszystkich biskupów z głosem decydującym, należącym do Konferencji, a nie tylko obecnych aktualnie na posiedzeniu.

4. Postanowienia, które mają stać się prawem, muszą być wysyłane do aprobaty Stolicy Apostolskiej⁹⁵, zanim zostaną promulgowane⁹⁶.

⁹¹ *Revue de droit canonique*, s. 312.

⁹² *Quaedam de Conferentiis Episcoporum in Polonia*, s. 2.

⁹³ Veuillot P., *Zasadnicze idee dekretu soborowego o pasterskiej funkcji biskupów* (w tłum. ks. H. Bogackiego) *Ateneum Kapłańskie* 58 (1966) 146.

⁹⁴ Dekret „*Christus Dominus*” n. 38, 4: *AAS* 58 (1966) 693.

⁹⁵ Tamże.

⁹⁶ Por. kan. 291; *Revue de droit canonique*, s. 316;.

Konkludując należy stwierdzić, że:

1. Konferencje Biskupów powstały spontanicznie drogą zwyczaju.
2. Stolica Apostolska początkowo akceptowała je milcząco.
3. Egzystencję oficjalną nadaje im Konstytucja liturgiczna Soboru Watykańskiego II.
4. Byt prawny daje im soborowy dekret „Christus Dominus“, erygując nową osobę moralną w Kościele, z ważnym atrybutem ograniczonej władzy prawodawczej.

Summarium Conferentiae Episcoporum

Hoc in articulo de institutione Conferentiae Episcoporum tractatur, qui sequentibus capitibus constat:

1. Definitio Conferentiae Episcoporum.
 2. Genesis institutionis Conferentiae Episcoporum.
 3. Structura iuridica Conferentiae Episcoporum:
 - a) Structura personalis, b) Statuta, c) Stabilis Consilium Episcoporum, d) Commissiones episcopales, e) Secretariatatus Generalis.
 4. Competentiae Conferentiae Episcoporum.
 5. Potestas legislativa Conferentiae Episcoporum.
- Conclusiones huius tractatus sunt, ut sequitur:
1. Conferentiae Episcoporum spontaneae, via consuetudinis, ortae sunt.
 2. Sedes Apostolica imprimis eas tacite acceptabat.
 3. Existentia officialis a Constitutione liturgica eis data est.
 4. Denique Conferentiae Episcoporum per Decretum conciliarem „Christus Dominus“ ens iuridicum accipiunt.